

ПОДІЛ ВЛАДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Сучасний уряд ґрунтується на кількох ключових принципах права, одним із яких є верховенство права. Сьогодні цей принцип закріплений у більшості країн світу як принцип правової держави чи як принцип верховенства права, фактично виступає як тенденція розвитку сучасної держави. Водночас він часто перетворюється на формальну ознаку цієї тенденції, яка не підтримується по суті.

В умовах, коли верховенство права ототожнюється з правовою державою, формальна законність, людська гідність піддається серйозним загрозам. З іншого боку, досвід розвинутих країн ХХ-ХХІ століть підтвердив, що верховенство права є одним із найефективніших чинників стабільної економіки.

Розподіл повноважень між гілками влади є невід'ємною ознакою правової держави. Отже, дотримання принципу верховенства права накладає юридичні обмеження на виконавчу гілку влади, оскільки вона не може функціонувати поза Конституцією України та поза межами місця, відведеного їй поділом державної влади.

Метою функціонального поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6 Конституції України) є розподіл повноважень між різними органами державної влади та недопущення передачі повноти державної влади одній з гілок влади.

Організація та здійснення державної влади на основі її поділу на законодавчу, виконавчу та судову не є самоціллю, а покликане забезпечити права і свободи людини і громадянина [1].

Концептуально верховенство права полягає в обмеженні свавілля органів державної влади по відношенню до суспільства та до особистості. Межа такого свавілля може бути визначена як безпосередньо судом, так і юридичним принципом чи правовою нормою, яка може бути застосована чи фактично застосована судом.

У практичному сенсі, таким чином, місце судів у системі публічної влади має засвідчувати не лише реальний розподіл влади, а й реальну здатність судової влади обмежувати дискреційні повноваження законодавчої та виконавчої влади і таким чином гарантувати захист від свавілля. Це реально, лише якщо суд (і судові процедури) незалежні від інших гілок влади. Наведене вище розуміння співвідношення між «поділом влади» (традиційно елементом поняття «правова держава») ще більше зближує поняття верховенства права та поняття матеріальної правової держави [2, с.29].

Незалежне правосуддя є ключовим фактором у системі верховенства права (верховенства права), виходячи з таких аргументів:

а) верховенство права можливе лише в ефективному правовому порядку, де першим критерієм такої ефективності є справедливість; система в широкому сенсі (від ефективного розслідування до виконання судових рішень). У цьому сенсі верховенство права є, перш за все, станом реалізації правових норм і принципів, оскільки останні можуть виявити свій «пріоритет» лише тоді, коли вони втілені в життя;

б) верховенство права, як свідчить наведене вище, незалежно від концептуальних підходів, найбільш концентровано втілено в інституційному захисті людської гідності та свободи [3, с. 20].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що здійснення державної влади на основі її поділу на законодавчу, виконавчу та судову означає, насамперед, самостійне виконання кожним органом державної влади своїх функцій і повноважень.

Це не виключає взаємодії органів державної влади, у тому числі надання необхідної інформації, участі у підготовці чи розгляді певного питання тощо. Однак така взаємодія має здійснюватися з урахуванням вимог статей 6, 19 Конституції України, згідно з якою

органи державної влади зобов'язані діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Копча В. В. Основні принципи верховенства України. Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 3-4 травня 2019 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2019. С.28-35.
3. Самбор М. А. Сутність принципу «верховенства права» у сучасних умовах цивілізаційного розвитку. *Юридична наука*. 2012. № 5. С. 17-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2012_5_2 (дата звернення - 06.06.2022).

Губаренко К. О., здобувачка вищої освіти I курсу, група КЮ-212
Науковий керівник – **Нітченко А. Г.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИСТОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Питання прав і свобод громадян є головною частиною проблеми про реальний статус особи в суспільстві та державі. Цей статус визначають не лише правові норми, але й інші соціальні норми та має назву соціальний статус людини. Таким чином, правовий статус особистості є частиною соціального статусу особи і стосується тільки її відносин з країною.

Правовий статус особи – це система прав, свобод та обов'язків, закріплених і гарантованих нормативно-правовими актами держави, відповідно до якої особа виступає суб'єктом права (тобто людина, яка має правосуб'єктність) для координації своєї поведінки в суспільстві та державі. Юридичне оформлення реального становища індивіда здійснюється за допомогою різноманітних методів та шляхами, з використанням різних специфічних засобів. Все розпочинається з того, що особа визнається суб'єктом чинного в суспільстві права і наділяється при цьому правоздатністю, після чого вона може вступати у відповідні правовідносини.

Залежно від обсягу прав, свобод і обов'язків розрізняють такі види правового статусу особистості:

- 1) Загальний, або конституційний, статус людини та громадянина;
- 2) Спеціальний, або родовий, статус окремих категорій громадян;
- 3) Індивідуальний статус, що зображає стать, вік, сімейний стан тощо [1].

Загальний (конституційний) статус – це статус особи як громадянина держави та члена суспільства. Він визначається Конституцією та нормативно-правовими актами держави, й не залежить від життєвих обставин, таких як сімейний стан, посада, статі, тощо. Цей статус неподільний і однаковий для всіх громадян та характеризується відносною статичністю, узагальненістю. Зміст статусу – це зазвичай права та обов'язки, які закріплені та гарантовані Конституцією країни. До них не входять численні суб'єктивні права та обов'язки, які постійно виникають внаслідок таких факторів як, трудова діяльність людей та характеру правовідносин. Загальний правовий статус є головним, базовим та центральним статусом для усіх інших.

Спеціальний (родовий) статус зображає особливості становища окремих категорій громадян (наприклад, студентів, військовослужбовців, пенсіонерів, викладачів ВНЗ, викладачів, фермерів, фермерів, робітників, ветеранів тощо). Згідно цього статусу громадяни, які належать до цих груп населення можуть користуватися допоміжними правами та обов'язками, передбаченими законодавством держави, на території якої проживають.

Індивідуальний статус – статус особи як індивідуума, який становить особисті права і обов'язки в їх конкретних, природних і набутих здібностях і своєрідних особливостях (стать, вік, родинний стан, стан здоров'я, релігійні переконання тощо). Цей статус